

XVI.

Nihče ne bo tajil, da je bilo iznajdenje Amerike po Kristofu Kolumbu ena najvažnejših prigodb, kar je svet vstvarjen. To se je zgodilo v letu 1492. Popisati se ne dá vpljiv tega iznajdenja do znanstva deželá in narodov in do neštétih umétnost življenja. Mnoge druge iznajdbe so bile sopet drugače ljudém koristne. Med take smémo štéti napravo lekárnic ali apoték, po Arabih v 9. stolétji. V Evropi so iméli perve lekárnice Španijoli. Ako so doslej le sploh našete iznajdbe, — iskre božje modrosti, izkresane iz človeškega uma — zé človeškemu rodu, kamor so padle, toliko pripomogle spoznati in spoznávatí Stvarnika in njegovo neskončno dobroto in modrost, naj še v sklepu poslavimo imé moža, kteremu se ima morda celi današnji rod zahvaliti za zdravo telo, lepo postavo in sploh za življenje. Ime tega moža je Jener, Angleža, ki je učil prvi koze cépiti. Koliko ta beseda poméni, spozná slednji, kteri pozná kolikaj ali iz pripovedb ali iz pisem ali pa iz lastne skušnje, kaj so cepljene koze.

Toliko naj zadostuje dragim bravcom o iznajdbah. Ako nas Bog zdrave ohrani, bomo kmalo še kaj koristnega in prijétnega povedali.

Nekoliko o stanji kmetijstva in obertnijstva na Krajskem.

(Dalje.)

Ugovarjati bi utégnil marsikdo: „Naša dežela že po svoji légi in po kakovosti zemlje ni kaj preveč ugodna ne za kmetijstvo ne za obertnijo.“ Prav bi mu bilo dati, če bi nam zgodovina lažnivka bila. Ali njé ne moremo tega dolžiti. Dokler dežela ni bila preobljudjena, je kmetijstvo vse dobro redilo. Š večjim številom ljudi so se tudi njih potrebe množile. Kaj se je pa storilo vsled preobljudjenja ljudi? Razkosovali so kmetišča; pomočkov, male kmetije popraviti, so pa čisto pozabili. Pa to še ni vse. Nekaka neizrazljiva terma naših kmetov, zlasti pa taci, kteri se med umneje štejejo, véže naše kmetijstvo, kakor na nepremakljivo skalo priklénjeno.

Kar smo o kmetijstvu rekli, ne veljá nič menj njeni sestri ali še bolj hčéri, obertniji. Zgodovina priča, da je krajska obertnost še pred kratkim slovela. In kaj bi zgodovino prašali, ko še tû in tam ljudjé živé, kteri dobro pomnijo, da je bilo domače sukno in domače platno, s kterim so se ne samo po praznično oblačili, temuč prodajaje ga v unanje dežele, tudi lepih in težkih stótnij v peticah in cekinih na Krajsko dobivali. Kako je zdaj vse drugače! Res, da se pridne roke obertnih Gorencov, nekđaj slovécih platnarjev in suknarjev — niso mogle z mašinami, zlasti pa s hlapom umneje napredovojacih deželá pravdati. Prisiljeni so bili odjenjati, se ne več prizadevje, se saj nekoliko nekđanjí stopnji sopet približati.

So še kraji, kjer se ljudje kaj obertno obnašajo; tako sitarji in slamnikarji na Gorenskem; izdelovavci leséne robe po celi deželi, zlasti pa na Dolenskem. Lepih dnarjev privabijo s svojimi izdelki v deželo.

Najpoglaviteja je bila pa od nekđaj obertnija z železom na Gorenskem. Pa ta ni mogla nikjer se močno razviti, ker rudniki ne dajajo obilo rude. Za izvoznjo v unanje dežele se izdeljuje sila premalo. Razun evekov, ki jih tû in tam kujejo, in razun teržiških serpov, kos, pil i. t. d. je v sedanjih kupčijskih razmérach tudi gorensko jeklo skoraj ob vso svojo véro. Da zná, ali si saj domišljuje, da zná kovač vsake vasi orodje za kmete delati, je znáno; ali vse to ne potegne tehničice našega obertnijstva v tém ozéru nič višje.

Nihče ne more tajiti, da je naša domovina ugodna za obertnijske započétja, ker nam tako pretečeni, kakor se-

danji časi pričujejo, da je ugodna; prihodnjost jo mora pa še celó k tému prisiliti. „Živéti ali umréti!“ terka čas na naše duri. Volímo si „živéti“ in to z druženo močjo!

(Konec sledí.)

Nagovor

učenika do učencov o začetku šolskega leta.

Poleg ilirskega poslovenil A. Likar.

Glejte tudi nam je napočil dan, da se zopet snidemo. Leto je bilo minulo, in kolikor je kdo mogel ali hotel, se je naučil. Zdaj ste se odpočili, in zopet ste tukaj, da se učite in da bodete ljudje. Ne bojte se truda, ne plašite se terpljenja! S trudom se prideluje žito in grojzdje. Da delamo, to je odločeno vsem, dobrim in hudobnim, to je odločeno človeku, ki ima um, pa tudi živali, ki ga nima. Kmet vstaja zjutraj zgodaj s svojo družino, da orje in koplje, seje in brana, kosí in žanje, mlati in spravlja v svoje hrame: pa tudi razbojnik skoči na noge o večernem mraku s svojo derhaljo, pogovarjáje se, kje bodo zasedali in čakali, kradli in morili. Žitar polni žitnice: pa tudi mravlja mravljiše. Tesar stavi mostove prek vodá: pa tudi dabar hiše izpod vode. Modrijan prebira bukve modrih narodov in zbira dobre nauke v svoje knjige: pa tudi bučela leta po cvetličnih livadah ter spravlja sladki méd v svoje panjove. Neusmiljeni trinog misli in duhta, kako bi bližnjega terl in tlačil: pa tudi pajk, strupeni predec, snuje tanke niti in spleta mreže, da loví va-nje mušice. Samosilniki davijo narode in zatirajo ljudstva: pa tudi levi, risi in volkovi tergajo čedo, pastirja pregnavši. Glejte, tako dela vsak, dobri in hudobni, razumni človek, pa tudi némo živinče. Ali drugačen blagoslov ima dobri in pošteni delavec, kakor hudobni in malopridni.

Pa ne delajo samo, ampak vsak dela o svojem času. Kadar sneg zapade, zima napóči in se Božič približa, išeta kmet in razbojnik zavetja pod streho, kmet v svoji hiši, da večerja večerjo z Bogom dobljeno in pije trezno kapljico rumenega vinca: razbojnik pa, sin pušave, se umakne v svoje zimovnike, da povživa pečenko s kervjo polito in se naliva z vinom brez mere. Zidar praznuje pozimi, ali kadar se pomlad približa, premetje kamnje, ter stavi hiše in palače s kladvom in z žlico v roki. Kadar trava povene in se listje porumení, kadar vetrovi bucé in slana pobelí, se vzdigne tica lastavica lahkkih perut, in prezimuje v toplejem kraji, ali kadar sneg skopni in se led raztaja, kadar gore ozelené in se travica prikaže, se poverne spet tica in gnjezdi pod streho.

Tudi mladim učencem, kadar jabelka rumené, se grojzdje mehča in šola konča, zazori rajsko veselje; sladka svoboda jih vabi, misli vró, serce jim radosti igra, poti se odpirajo, vozovi in brodovi jih razvažvajo na vse strani in pragi domači se s solzami polivajo. „Da ste mi zdravi, mili oče! — da vas poljubim, sladka mati! kako ti je, dragi brate, kaj delaš, priserčna sestra?“ Tako se takrat milo pozdravlja in še mileje odzdravlja. — Ali kadar v vertu ni več kaj pobrati, v vinogradu ne več kaj utergati, kadar gole veje vetrovi šibé in gosta megla pokriva doline, kadar listje obleti in solnce pobledí, takrat se začénja žalostna pesmica: „Z Bogom oče, skerbite za me! Z Bogom mati, ne pozabite me! Z Bogom brate, obiši me! Z Bogom sestra, le velikrat mi piši!“ Iz hiše mu solze odgovarjajo, stari oče pa pravijo: „Le pridno se uči, sinko!“

Dragi moji učenci! sošli ste se spet, in hvala Bogu, po dolgi ločitvi se zopet vidimo. Da ste mi zdravi, da ste mi živi! Jaz vam ne bom nadomestil ne matere, ne priletnega očeta; — ali ako mi Bog pomore, bom vam dober učenik, zvest prijatelj, vi pa mi bodite, kakor ste bili dobri učenci, verli Slovenci in pošteni mladenčji!